Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

8. listopada 2026.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Članak 3. stavci 1. i 3. te točka 1. podtočka (e) Priloga – Pojam ‚nepoštena odredba' – Odredba čiji je predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade – Članak 4. stavak 2. – Odredbe obuhvaćene definicijom glavnog predmeta ugovora – Ugovori o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga – Odredba kojom se potrošaču određuje kazna po danu kašnjenja u plaćanju – Odredba kojom se potrošaču nalaže da, u slučaju raskida ugovora prije isteka minimalnog ugovornog razdoblja zbog razloga koji se može pripisati tom potrošaču, isplati prodavatelju robe ili pružatelju usluga iznos koji se duguje za preostalo razdoblje"

U spojenim predmetima C-872/24 i C-909/24,

povodom dvaju zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Tribunalul Arad (Viši sud u Aradu, Rumunjska), odlukom od 16. studenoga 2024., koju je Sud zaprimio 16. prosinca 2024. (predmet C-872/24), i odlukom od 5. studenoga 2024., koju je Sud zaprimio 16. prosinca 2024. (predmet C-909/24), u postupcima

Digi România SA

protiv

VK (C-872/24),

i

Investcapital Ltd

protiv

PN (C-909/24),

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: S. Rodin, u svojstvu predsjednika vijeća, N. Piçarra (izvjestitelj) i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: D. Spielmann,

* Jezik postupka: rumunjski

tajnik: V. Di Bucci,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Investcapital Ltd, Y. Beşleagă, A. Stoica i V. Stoica, *avocați*,

– za Europsku komisiju, A. Boitoş i P. Kienapfel, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 56. UFEU-a, članka 3. stavaka 1. i 3. te članka 4. stavka 2. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravak SL 2024./90009, L), kao i točke 1. podtočke (e) Priloga toj direktivi, članka 20. Direktive 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi) (SL 2002., L 108, str. 51.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 50., str. 3.), članaka 101., 105. i 107. Direktive (EU) 2018/1972 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o Europskom zakoniku elektroničkih komunikacija (SL 2018., L 321, str. 36. i ispravak SL 2019., L 334, str. 164.) te točke 3. podtočke (iv.) dijela A Priloga VIII. i točke 2.4. Priloga IX. toj direktivi.

2 Zahtjevi su upućeni u okviru sporova između društva Digi România SA, poduzeća osnovanog u skladu s rumunjskim pravom, i osobe VK, potrošača (predmet C-872/24), te društva Investcapital Ltd, poduzeća osnovanog u skladu s rumunjskim pravom, i osobe PN, potrošača (predmet C-909/24), u vezi s iznosima koje ta poduzeća potražuju na temelju odredaba iz ugovora o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga sklopljenih s tim potrošačima.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

3 Osma i devetnaesta uvodna izjava Direktive 93/13 glase:

„budući da se u dvama programima Zajednice, programom za zaštitu potrošača i programom o politici informiranja […] ističe značaj zaštite potrošača kada je riječ o nepoštenim ugovornim odredbama; […] tu [bi] zaštitu trebalo propisati zakonima i propisima koji su ili usklađeni na razini Zajednice ili doneseni izravno na toj razini;

[…]

budući da se za potrebe ove Direktive ocjena o nepoštenosti ne donosi o odredbama kojima se opisuje predmet ugovora ili odnos kvalitete i cijene ponuđene robe ili usluge; […] glavni [se] predmet ugovora, kao i odnos cijene i kvalitete, ipak može uzeti u obzir prilikom procjene o nepoštenosti ostalih odredaba […]”

4 U skladu s člankom 1. stavkom 1. te direktive, njezina je svrha uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

5 U članku 2. navedene direktive određuje se:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[…]

b) ‚potrošač’ znači svaka fizička osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa za potrebe izvan okvira svojeg obrta, poduzeća i profesije;

c) ‚prodavatelj (robe) ili pružatelj (usluge)’ znači svaka fizička ili pravna osoba koja u ugovorima obuhvaćenima ovom Direktivom nastupa u okviru svojeg obrta, poduzeća i profesije, bez obzira na to je li u javnom ili privatnom vlasništvu.”

6 Člankom 3. te direktive predviđa se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

[…]

3. Prilog sadrži indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”

7 U skladu s člankom 4. stavkom 2. Direktive 93/13:

„Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

8 Članak 6. stavak 1. te direktive glasi:

„Države članice utvrđuju da nepoštene odredbe upotrijebljene u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem nisu obvezujuće za potrošača, kako je predviđeno nacionalnim pravom, te da ugovor i dalje obvezuje stranke na temelju tih odredaba ako može i dalje važiti bez tih nepoštenih odredaba.”

9 Članak 7. stavak 1. navedene direktive navodi:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

10 U skladu s člankom 8. te direktive:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.”

11 Prilog Direktivi 93/13, naslovljen „Odredbe iz članka 3. stavka 3.”, u točki 1. podtočki (e), osobito se odnosi na one čiji su predmet ili svrha „zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade”.

Direktiva 2002/22

12 Uvodna izjava 30. Direktive 2002/22, koja je stavljena izvan snage s učinkom od 21. prosinca 2020., u skladu s člankom 125. Direktive 2018/1972, glasila je:

„[…] Osim odredaba ove Direktive, na transakcije s potrošačima u oblasti elektroničkih mreža i usluga primjenjuju se i odredbe iz postojećega zakonodavstva Zajednice o zaštiti potrošača koje se odnose na ugovore, a posebno Direktiva [93/13] te Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL 1997., L 144, str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.). […]”

13 U svojoj izvornoj verziji, članak 20. stavak 1. Direktive 2002/22 glasio je:

„Stavci 2., 3. i 4. primjenjuju se ne dovodeći u pitanje propise Zajednice o zaštiti potrošača, posebno Direktive [97/7] i [93/13], kao i nacionalne propise u skladu s pravom Zajednice.”

Direktiva 2018/1972

14 U uvodnoj izjavi 258. Direktive 2018/1972 navodi se:

„[…] Uz ovu Direktivu, na transakcije s potrošačima u području elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga primjenjuju se zahtjevi iz postojećega prava Unije o zaštiti potrošača koje se odnosi na ugovore, a posebno Direktive [93/13] i Direktive 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL 2011., L 304, str. 64.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260. i ispravak SL 2024./90093, L). […]”

Direktiva o PDV-u

15 Članak 2. stavak 1. Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1.) (SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.) predviđa:

„Sljedeće transakcije podliježu PDV-u:

[…]

(c) isporuka usluga uz naknadu na teritoriju određene države članice koju obavlja porezni obveznik koji djeluje kao takav;

[…]”

Rumunjsko pravo

16 Člankom 4. Legee nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori (Zakon br. 193/2000 o nepoštenim odredbama u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača) od 6. studenoga 2000. (ponovno objavljen u *Monitorul Oficial al României*, dio I., br. 543 od 3. kolovoza 2012.), kojim je Direktiva 93/13 prenesena u rumunjsko pravo, određuje se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj nisu vođeni izravni pregovori s potrošačem smatra se nepoštenom ako, u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, pojedinačno ili zajedno s ostalim odredbama ugovora na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka.

[…]

4. Prilog koji je sastavni dio ovog zakona sadržava popis, primjera radi, odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”

17 Prilog tom zakonu u stavku 1. točki (i.) predviđa:

„Nepoštenim odredbama smatraju se ugovorne odredbe koje obvezuju potrošača koji ne ispuni svoje ugovorne obveze da plati nerazmjerno visok iznos naknade u odnosu na štetu koju je pretrpio prodavatelj robe ili pružatelj usluga”.

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-872/24

18 Osoba VK sklopila je 5. rujna 2013. s društvom Digi România ugovor o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga koji se odnosio na pružanje usluga mobilne telefonije i pristupa internetu, koji je produljen dodatkom od 27. lipnja 2016. Budući da osoba VK nije platila dugovane mjesečne obroke, društvo Digi România pozvalo se na odredbu o automatskom raskidu ugovora sadržanu u tom ugovoru te je za razdoblje od 2019. do 2022. od osobe VK zatražilo iznos

od 807,25 rumunjskih leua (otprilike 161,45 eura) na ime glavnog dugovanja, koji odgovara dospjelim i neplaćenim računima, a kojem su dodane kazne zbog kašnjenja izračunane po stopi od 0,2 % glavnog dugovanja za svaki dan kašnjenja.

19 Društvo Digi România podnijelo je Judecătoriji Arad (Prvostupanjski sud u Aradu, Rumunjska) tužbu protiv osobe VK radi naplate dugovanog iznosa na temelju neplaćenih računa, kao i naknadu štete u iznosu od 289,92 rumunjskih leua (otprilike 57,98 eura) zbog aktiviranja usluge i korištenja neograničenog paketa Optim.

20 Presudom od 21. ožujka 2024. Judecătoria Arad (Prvostupanjski sud u Aradu) djelomično je odbila tu tužbu. Taj je sud proglasio nepoštenom ugovornu odredbu kojom se predviđaju kazne zbog kašnjenja u plaćanju u visini od 0,2 % glavnog dugovanja za svaki dan kašnjenja jer se njome potrošaču u slučaju neispunjenja njegovih ugovornih obveza nalaže plaćanje naknade u iznosu koji je očito nerazmjeran u odnosu na štetu koju je pretrpio prodavatelj robe ili pružatelj usluga. Pojasnila je da je, u odnosu na jednu godinu, stopa po kojoj se računa kazna zbog kašnjenja iznosila 73 % glavnog dugovanja, što znatno premašuje zakonsku kamatnu stopu, utvrđenu po referentnoj kamatnoj stopi Bance Națională a României (Rumunjska narodna banka), uvećanoj za četiri postotna boda.

Predmet C-909/24

21 Između 23. studenoga i 8. prosinca 2017. osoba PN sklopila je s društvom Orange România S. A. četiri ugovora o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga koji se odnose na pružanje usluga mobilne telefonije i pristupa internetu. Budući da osoba PN nije platila dugovane mjesečne obroke, društvo Orange România pozvalo se na odredbu o automatskom raskidu ugovora sadržanu u tim ugovorima te je od osobe PN zatražilo, s jedne strane, iznos od 272,62 rumunjskih leua (otprilike 54,52 eura) na ime glavnog dugovanja, koji odgovara pruženim i neplaćenim uslugama, a kojem su pridodane kazne zbog kašnjenja izračunane po stopi od 0,5 % glavnog dugovanja za svaki dan kašnjenja i, s druge strane, iznos od 5648,64 rumunjskih leua (otprilike 1129,72 eura) na ime naknade štete zbog nepoštovanja trajanja obveze od 24 mjeseca predviđenog navedenim ugovorima.

22 Nakon što je društvo Orange România društvu Investcapital 30. ožujka 2022. ustupilo potraživanje prema osobi PN na temelju ugovora iz prethodne točke, društvo Investcapital podnijelo je Judecătoriji Arad (Prvostupanjski sud u Aradu) tužbu protiv osobe PN radi naplate iznosa koji odgovaraju toj tražbini, uvećanih za zakonske kamate računajući od datuma pokretanja postupka pred tim sudom.

23 Presudom od 22. veljače 2024. Judecătoria Arad (Prvostupanjski sud u Aradu) proglasila je nepoštenom, zbog istih razloga kao što su oni utvrđeni u presudi od 21. ožujka 2024., navedenoj u točki 20. ove presude, ugovornu odredbu kojom se određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju u visini od 0,5 % glavnog dugovanja po danu kašnjenja. Također je proglasila nepoštenom ugovornu odredbu kojom se prodavatelju robe ili pružatelju usluga dopušta da zahtijeva plaćanje naknade štete u slučaju prijevremenog raskida – zbog razloga koji se može pripisati potrošaču – ugovora kojim se predviđa ugovorno razdoblje od 24 mjeseca, s obzirom na to da se, s jedne strane, o toj odredbi nije izravno pregovaralo s tim potrošačem i da se, s druge strane, njome tom potrošaču nalaže plaćanje naknade u iznosu koji nadilazi iznos štete koju je prodavatelj robe ili pružatelj usluga pretrpio zbog tog raskida.

24 Odlučujući o žalbama koje su podnijela društva Investcapital i Digi România protiv presuda donesenih 22. veljače odnosno 21. ožujka 2024., Tribunalul Arad (Viši sud u Aradu, Rumunjska), sud koji je uputio zahtjev, smatra nužnim, kao prvo, utvrditi primjenjuje li se Direktiva 93/13 – i, ako jest, u kojoj mjeri – na odredbe kojima se određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju sadržane u ugovorima o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga o kojima je riječ u glavnim predmetima, s obzirom na to da nacionalno zakonodavstvo primjenjivo na taj sektor djelatnosti, kao što je ono kojim se općenito uređuju zatezne kamate, ne predviđa nikakvo ograničenje u pogledu kazni zbog kašnjenja koje se mogu odrediti potrošaču, za razliku od nacionalnog zakonodavstva koje se primjenjuje, konkretno, na bankarske usluge. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se te odredbe mogu ispitati s obzirom na Direktivu 93/13 i pita se omogućuje li ta direktiva smanjenje kazni zbog kašnjenja predviđenih navedenim odredbama.

25 Kao drugo, kad je riječ o odredbi koja se nalazi u ugovorima o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga sklopljenima u okviru predmeta C-909/24, na temelju koje je potrošač, u slučaju prijevremenog raskida ugovora zbog razloga koji mu se može pripisati, dužan platiti naknadu štete koja odgovara iznosu koji bi dugovao za preostalo ugovorno razdoblje, sud koji je uputio zahtjev pita se podrazumijeva li činjenica da je Sud takav iznos naknade kvalificirao kao „isporuku usluga uz naknadu” u smislu članka 2. stavka 1. točke (c). Direktive o PDV-u da ugovornu odredbu kojom se predviđa taj iznos treba kvalificirati kao odredbu koja se odnosi na definiciju glavnog predmeta ugovora u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13. Taj sud smatra da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno i da stoga, na temelju tog članka 4. stavka 2., takva odredba, u pogledu svoje nepoštenosti, ne može biti predmet ocjene s obzirom na potonju direktivu.

26 U tim je okolnostima Tribunalul Arad (Viši sud u Aradu) odlučio prekinuti postupak i u predmetu C-872/24 uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li činjenicu da nacionalni propis kojim se nalaže određeno ograničenje u pogledu štete zbog zakašnjenja za pravne odnose koji ne proizlaze iz upravljanja poduzećem ima drukčiji normativni sadržaj kad je riječ o pravnim odnosima koji proizlaze iz upravljanja poduzećem, tako da se njime ne utvrđuje ograničenje odgovarajućih kazni primjenjivo na pravne odnose između operatora elektroničkih komunikacijskih usluga (mobilna telefonija i isporuka usluge interneta) i potrošača, ali utvrđuje takvo ograničenje za druge odnose, primjerice za bankarske djelatnosti, smatrati sastavnim elementom slobode [pružanja] usluga iz članka 56. i sljedećih članaka [UFEU-a], na način na koji je to pravo u području elektroničkih komunikacija uređeno Direktivom [2002/22], i Direktivom [2018/1972], ili se, suprotno tomu, ograničenje odgovarajućih kazni u korist potrošača može ostvariti pred sudom na temelju odredbi članka 3. stavka 3. Direktive [93/13] i, konkretno, odredbe [točke 1. pod]točke (e) Priloga toj direktivi, u skladu s kojom se nepoštenom može smatrati odredba kojom se trgovcu priznaje pravo da zahtijeva da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade?

2. Podrazumijevaju li tumačenje i primjena odredbi članka 3. stavka 3. Direktive 93/13 o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima i, konkretno, odredbe [točke 1. pod]točke (e) Priloga toj direktivi, u okviru analize moguće nepoštenosti ugovorne kazne kojom se utvrđuje iznos štete zbog zakašnjenja koji potrošač duguje jer po dospijeću nije platio iznos računâ za elektroničke komunikacijske usluge (mobilna telefonija i isporuka usluge interneta) i koji je određen po stopi od [0,2] % za svaki dan zakašnjenja:

– obvezu suda da uzme u obzir iznos navedene štete izračunane za godinu dana, odnosno da uzme u obzir postotak od [73] % godišnje, tako da se utvrđivanje nepoštenosti takvih kazni može provesti isključivo komparativnom analizom tih kazni i iznosa zakonske kamate koji bi bio primjenjiv da stranke same nisu utvrdile određeni iznos štete zbog zakašnjenja

ili

– je sud dužan uzeti u obzir i stvarno trajanje razdoblja za koje se zahtijeva kazna po stopi od [0,2] %, odnosno broj dana na koji se odnosi taj zahtjev, i prilikom svoje ocjene uzeti u obzir stvarnu visinu iznosa koji se zahtijeva na ime kazni u vezi s iznosom glavnog dugovanja?

3. U okviru analize moguće nepoštenosti ugovorne kazne kojom se utvrđuje iznos štete zbog zakašnjenja koji potrošač duguje jer po dospijeću nije platio iznos računâ za elektroničke komunikacijske usluge (mobilna telefonija i isporuka usluge interneta) i koji je određen po stopi od [0,2] % za svaki dan zakašnjenja, je li sud zbog tumačenja i primjene odredbi članka 3. stavka 3. Direktive 93/13 o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima i, konkretno, odredbe [točke 1. pod]točke (e) Priloga toj direktivi obvezan povrh iznosa koje duguje potrošač uzeti u obzir i eventualnu štetu koju je pretrpio trgovac jer se on sâm nalazi u pravnim odnosima u kojima preuzima slične obveze s aspekta iznosa štete zbog zakašnjenja koji bi dugovao zbog nepoštovanja vlastitih obveza plaćanja?

4. Može li se konkretno utvrđen iznos kazni zbog zakašnjenja smatrati nepoštenim u dijelu u kojem prelazi iznos glavnog dugovanja koji treba platiti potrošač?”

27 U predmetu C-909/24 Tribunalul Arad (Viši sud u Aradu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu četiri prethodna pitanja istovjetna onima upućenima u predmetu C-872/24 te sljedeće peto, šesto i sedmo prethodno pitanje:

„5. Je li kvalifikacija prethodno utvrđenog iznosa koji gospodarski subjekt prima u slučaju da njegov korisnik prijevremeno raskine ugovor o pružanju usluga kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje ili ako se taj ugovor raskine iz razloga koji se potonjem može pripisati, a koji odgovara iznosu koji bi taj subjekt primao tijekom ostatka navedenog razdoblja da do takvog raskida nije došlo, kao iznosa koji predstavlja naknadu za isporuku usluga koja se obavlja uz naknadu i koja kao takva podliježe porezu na dodanu vrijednost, odnosno kvalifikacija koju je [Sud] izvršio u [presudi od 22. studenoga 2018., MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942)], samostalna kvalifikacija tako da je ona relevantna isključivo u pogledu tumačenja i primjene direktiva o PDV-u ili se može uzeti u obzir i prilikom tumačenja i primjene članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima kako bi se iz područja primjene te direktive isključila odredba kojom se utvrđuju takvi troškovi, slijedom kvalifikacije te odredbe kao odredbe koja se odnosi na definiciju predmeta ugovora i na primjerenost cijene ili naknade i isporučene usluge ili robe, ako se smatra da je ta odredba jasno i razumljivo sastavljena?

6. U slučaju da se na [prethodno navedeno] pitanje odgovori na način da je tumačenje koje je [Sud] pružio u navedenoj presudi samostalne prirode i da je stoga ono primjenjivo isključivo s obzirom na direktive o PDV-u, omogućuje li i u kojoj mjeri tumačenje odredbi članka 3. stavaka 1. i 3. Direktive 93/13 o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima, u vezi s odredbama članka 20. Direktive [2002/22] te u vezi s odredbama članaka 101., 105. i 107. Direktive [2018/1972] i sa sadržajem točke 3. [podtočke] (iv.) dijela A Priloga VIII. i točke 2.4. Priloga IX. navedenoj direktivi, da se nepoštenom smatra ugovorna odredba sadržana u

ugovoru o elektroničkim komunikacijskim uslugama (mobilna telefonija i isporuka usluge interneta) koja je obuhvaćena područjem primjene Direktive 2002/22 ili Direktive 2018/1972 kojom se utvrđuje iznos koji gospodarski subjekt može primiti na ime naknade štete i koji odgovara iznosu koji bi taj subjekt primao tijekom ostatka razdoblja o kojem je riječ da nije došlo do takvog raskida ugovora ako je korisnik koji je potrošač prijevremeno raskinuo ugovor ili ako se taj ugovor raskine zbog razloga koji se može pripisati potonjem, a riječ je o ugovoru kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje koje je s aspekta trajanja usklađeno s ograničenjem od 24 mjeseca utvrđenim člankom 105. Direktive 2018/1972:

– s obzirom na visinu tog iznosa i na temelju ocjene da je nerazmjeran u odnosu na štetu koju je pretrpio pružatelj komunikacijskih usluga ili

– na temelju utvrđenja postojanja pravne neravnoteže u pravima i obvezama stranaka zbog činjenice da je takva kazna utvrđena samo na teret potrošača, ali ne i na teret pružatelja komunikacijskih usluga, u kontekstu u kojem se tim ugovorom pružatelju nalaže plaćanje naknade štete u iznosu naknade za uslugu koju nije pružio ili koju je pružio na neodgovarajući način ako potonji pružatelj nije poštovao prethodno utvrđene parametre kvalitete?

7. U okviru ispitivanja prethodno navedenog pitanja, koliko je relevantna činjenica da je potrošač koji je sklopio ugovor za dobivanje elektroničkih komunikacijskih usluga (mobilna telefonija i isporuka usluge interneta) u minimalnom razdoblju od 24 mjeseca u trenutku stjecanja uređaja ili usluga iskoristio određene promotivne ponude koje se sastoje od umanjenja cijene ako iz utvrđenog činjeničnog stanja u slučaju o kojem je riječ proizlazi da je vrijednost popusta uključena u iznos pretplate izračunan za cijelo ugovorno razdoblje?”

28 Odlukom predsjednika Suda od 7. veljače 2025. predmeti C-872/24 i C-909/24 spojeni su u svrhu pisanog i usmenog dijela postupka te donošenja presude.

O prethodnim pitanjima

Prvo do četvrtog pitanja

29 Uvodno valja podsjetiti na to da je, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu, Sud će, prema potrebi, preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Nadalje, Sud može uzeti u obzir pravila prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojim pitanjima a čije uzimanje u obzir može učiniti suvišnim tumačenje pravila tog prava spomenutih u navedenom pitanju (vidjeti u tom smislu presude od 20. ožujka 1986., Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, t. 9., i od 1. kolovoza 2025., Alace i Canpelli, C-758/24 i C-759/24, EU:C:2025:591, t. 44.).

30 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev pravilno smatra da se sporne ugovorne odredbe kojima se predviđaju kazne zbog kašnjenja u plaćanju koje su u njemu utvrđene mogu ispitati s obzirom na članak 3. stavak 3. Direktive 93/13, konkretnije s obzirom na točku 1. podtočku (e) Priloga toj direktivi, kako bi se utvrdilo je li njihov predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade i je li, u slučaju potvrdnog odgovora, moguće smanjiti taj iznos. Te odredbe, u vezi s člankom 1. stavkom 1., člankom 2. točkama (b) i

(c), člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. navedene direktive, na koje taj sud nije uputio u tekstu svojeg prvog, drugog, trećeg i četvrtog pitanja, dovoljne su kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor a da pritom nije potrebno tumačiti članak 56. UFEU-a.

31 U tim okolnostima valja smatrati da svojim prvim, drugim, trećim i četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 3. Direktive 93/13 i točku 1. podtočku (e) njezina priloga, u vezi s člankom 1. stavkom 1., člankom 2. točkama (b) i (c), člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. te direktive tumačiti na način da je obuhvaćena područjem primjene navedene direktive odredba koja se nalazi u ugovoru o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, a kojom se potrošaču određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju određenog iznosa, čak i ako nacionalni propis koji se primjenjuje na taj sektor djelatnosti, za razliku od nacionalnog propisa kojim se uređuju drugi sektori gospodarske djelatnosti, ne predviđa nikakvo ograničenje u pogledu iznosa tih kazni. U slučaju potvrdnog odgovora, taj sud pita, s jedne strane, koje kriterije treba uzeti u obzir kako bi se ocijenila eventualna nerazmjernost iznosa kazni određenih potrošaču na temelju ugovora i, s druge strane, omogućuje li ta direktiva nacionalnom sudu da smanji takav iznos.

32 Kao prvo, kao što je to Sud već naglasio, Direktiva 93/13 opća je direktiva za zaštitu potrošača. U skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1., u vezi s njezinom osmom uvodnom izjavom, svrha te direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, kako su definirani u članku 2. točkama (b) i (c) navedene direktive, bez obzira na sektor gospodarske djelatnosti o kojem je riječ (vidjeti u tom smislu presudu od 20. ožujka 2025., Arce, C-365/23, EU:C:2025:192, t. 44. i navedenu sudsku praksu).

33 Slijedom toga, Direktiva 93/13 primjenjuje se na ugovore o elektroničkim komunikacijskim uslugama poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, sklopljene između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, pri čemu u tom pogledu nije relevantno postojanje nacionalnog propisa specifičnog za taj sektor djelatnosti koji ne predviđa nikakvu gornju granicu kazni zbog kašnjenja u plaćanju koje se mogu odrediti potrošaču. Iz toga slijedi da odredbe koje se nalaze u takvim ugovorima mogu biti predmet ocjene u pogledu njihove nepoštenosti, osobito na temelju članka 3. te direktive i točke 1. podtočke (e) njezina priloga.

34 To je utvrđenje uostalom potvrđeno kako člankom 20. stavkom 1. Direktive 2002/22, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 30., tako i uvodnom izjavom 258. Direktive 2018/1972, iz čega izričito proizlazi da se odredbe Direktive 93/13 primjenjuju na transakcije koje se odnose na elektroničke komunikacijske mreže i usluge, a koje obavljaju potrošači.

35 Na temelju članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, odredba ugovora sklopljenog između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako, u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka proizišlima iz tog ugovora.

36 Kao što je to navedeno u članku 3. stavku 3. te direktive, njezin prilog sadržava indikativan i netaksativan popis ugovornih odredbi koje se mogu smatrati nepoštenima, među kojima su, u točki 1. podtočki (e) tog priloga, one čiji je predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade.

37 U tom je pogledu Sud naglasio da iznos takve naknade mora biti razmjeran prirodi potrošačeve povrede obveze (vidjeti u tom smislu rješenje od 24. listopada 2019., Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, t. 58. i 59.).

38 Osim toga, kako bi ocijenio je li razina stope zateznih kamata utvrđena odredbom kojom se utvrđuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju prikladna za ostvarenje ciljeva koji se njome žele postići a da se pritom ne prekorači ono što je nužno u tu svrhu, nadležni sud mora uzeti u obzir, među ostalim, odredbe nacionalnog prava koje se primjenjuju u slučaju nepostojanja sporazuma između stranaka i, osobito, usporediti ugovorom predviđenu stopu zateznih kamata u odnosu na zakonsku kamatnu stopu (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 74.).

39 U tom pogledu valja dodati da države članice mogu – na temelju članka 8. Direktive 93/13, koji im dopušta da, kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, u području na koje se odnosi ta direktiva usvoje ili zadrže najstrože odredbe spojive s Ugovorom – utvrditi popis odredaba koje se moraju smatrati nepoštenima (vidjeti u tom smislu presudu od 21. rujna 2023., mBank (Poljski upisnik nedopuštenih odredbi), C-139/22, EU:C:2023:692, t. 39., 40. i 42. i navedenu sudsku praksu).

40 Kada države članice prošire zaštitu iz članka 3. stavaka 1. i 3. Direktive 93/13 i njezina priloga tako što proglase općenito nepoštenima standardne ugovorne odredbe koje su navedene u točki 1. tog priloga, nije potrebno dodatno ispitivanje sporne ugovorne odredbe prema kriterijima iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, pod uvjetom da je takva odredba materijalno istovjetna, osobito s obzirom na učinke koje proizvodi, odredbi koja je obuhvaćena nacionalnim popisom (vidjeti u tom smislu presudu od 21. rujna 2023., mBank (Poljski upisnik nedopuštenih odredbi), C-139/22, EU:C:2023:692, t. 42. i 44. i navedenu sudsku praksu).

41 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku razvidno je da se člankom 4. stavkom 4. Zakona br. 193/2000 i prilogom tom zakonu nastoji utvrditi nacionalni popis odredaba koje se moraju smatrati nepoštenima (vidjeti u tom smislu presudu od 26. veljače 2015., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 61.). Među standardnim odredbama navedenima u tom prilogu u stavku 1. točki (i) nalazi se odredba kojom se potrošaču koji ne ispuni svoje ugovorne obveze nalaže plaćanje naknade u iznosu nerazmjernom šteti koju je pretrpio prodavatelj robe ili pružatelj usluga.

42 Stoga, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 40. ove presude, ugovorne odredbe kojima se potrošaču koji ne ispuni svoje obveze o kojima je riječ u glavnim postupcima određuju zatezne kamate ne zahtijevaju dodatno ispitivanje prema kriterijima iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, pod uvjetom da su, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti konkretnog slučaja, te odredbe materijalno jednakovrijedne, osobito s obzirom na učinke koje proizvode, odredbi iz stavka 1. točke (i) Priloga Zakonu br. 193/2000. U tom pogledu, prodavatelj robe ili pružatelj usluga o kojem je riječ mora imati mogućnost osporavati tu jednakovrijednost pred nacionalnim sudom, u kontradiktornom postupku, u obliku predviđenom nacionalnim postupovnim pravilima (vidjeti u tom smislu presudu od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti), C-531/22, EU:C:2024:58, t. 72. i navedenu sudsku praksu).

43 Kao drugo, kad je riječ o pitanju može li sud države članice, kada utvrdi nepoštenost ugovorne odredbe kojom se određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju, ali bez određivanja gornje granice njihova iznosa, smanjiti taj iznos na temelju Direktive 93/13, iz članka 6. stavka 1. te direktive proizlazi da nepoštene odredbe u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s

potrošačem nisu obvezujuće za tog potrošača, pod uvjetima utvrđenima pravom dotične države članice. U drugom dijelu rečenice te odredbe pojašnjava se da će takav ugovor i dalje obvezivati stranke „na temelju tih odredaba” ako može i dalje važiti „bez tih nepoštenih odredaba”.

44 Sud je iz teksta članka 6. stavka 1. navedene direktive zaključio da su nacionalni sudovi dužni izuzeti iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu kako ona ne bi imala obvezujuće učinke u odnosu na potrošača, osim ako se potrošač tomu protivi, a da pritom nisu ovlašteni izmijeniti njezin sadržaj. Taj se ugovor u načelu mora održati na snazi bez ikakve druge izmjene osim one koja proizlazi iz uklanjanja nepoštenih odredaba ako je takav kontinuitet ugovora pravno moguć prema pravilima nacionalnog prava (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. rujna 2024., Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, t. 48., 52. i 56.).

45 To je tumačenje potkrijepljeno ciljevima i općom strukturom Direktive 93/13. Naime, uzimajući u obzir važnost javnog interesa na kojem se temelji zaštita koja se osigurava potrošačima koji se nalaze u slabijem položaju u odnosu na prodavatelje robe ili pružatelje usluga u pogledu pregovaračke moći i razine informiranosti, članak 7. stavak 1. nalaže državama članicama da osiguraju primjerena i djelotvorna sredstva „za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima” (vidjeti u tom smislu rješenje od 3. rujna 2024., Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, t. 50. i navedenu sudsku praksu).

46 Ako bi nacionalni sud mogao izmijeniti sadržaj nepoštenih odredaba iz tih ugovora, takva bi ovlast mogla ugroziti ostvarenje dugoročnog cilja iz tog članka 7., s obzirom na to da bi doprinijela slabljenju preventivnog učinka na prodavatelje robe ili pružatelje usluga, koji postoji samom činjenicom neprimjene takvih nepoštenih odredaba na potrošača (vidjeti u tom smislu presudu od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

47 Iz toga slijedi da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s njezinim člankom 7. stavkom 1., treba tumačiti na način da ne dopušta nacionalnom sudu da se, kada je utvrdio nepoštenost odredbe o kaznama zbog kašnjenja u plaćanju sadržane u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, ograniči na to da – čak i ako mu nacionalno pravo to dopušta – smanji iznos kazne koja se potrošaču određuje tom odredbom, nego ga obvezuje da jednostavno otkloni primjenu te odredbe u odnosu na potrošača (vidjeti u tom smislu presudu od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 60. i navedenu sudsku praksu i rješenje od 3. rujna 2024., Investcapital, C-658/23, EU:C:2024:716, t. 58.).

48 S obzirom na prethodno navedeno, na prvo, drugo, treće i četvrto postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 3. Direktive 93/13 i točku 1. podtočku (e) njezina priloga, u vezi s člankom 1. stavkom 1., člankom 2. točkama (b) i (c), člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. te direktive, treba tumačiti na način da:

– je obuhvaćena područjem primjene navedene direktive i može se proglasiti nepoštenom odredba ugovora o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kojom se potrošaču određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju u određenom iznosu, čak i ako se nacionalnim propisom koji se primjenjuje na taj sektor djelatnosti, za razliku od nacionalnog propisa kojim se uređuju drugi sektori gospodarske djelatnosti, ne predviđa nikakvo ograničenje u pogledu iznosa tih kazni;

– kada nacionalno pravo izričito kvalificira kao nepoštenu ugovornu odredbu čiji je predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade, mogu se proglasiti nepoštenima – a da se pritom ne provede dodatno ispitivanje u skladu s kriterijima iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13 – odredbe koje su materijalno jednakovrijedne, osobito s obzirom na učinke koje proizvode, odredbi predviđenoj nacionalnim pravom, što treba utvrditi tijekom kontradiktorne rasprave između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, u obliku koji je u tu svrhu predviđen nacionalnim postupovnim pravilima;

– nacionalni sud mora izuzeti iz primjene takve odredbe a da pritom ne može smanjiti iznos kazni zbog kašnjenja u plaćanju koji je njima predviđen.

Peto pitanje

49 Svojim petim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protivi ocjena nepoštenosti ugovorne odredbe kojom se potrošaču, u slučaju prijevremenog raskida ugovora o pružanju usluga kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje zbog razloga koji mu se može pripisati, nalaže da dotičnom prodavatelju robe ili pružatelju usluga plati naknadu u iznosu koji odgovara preostalim mjesečnim obrocima, iako je Sud takvu naknadu za potrebe primjene Direktive o PDV-u kvalificirao kao „naknadu za isporuku usluga [koja se obavlja] uz naknadu” u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) te direktive.

50 Na temelju članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, u vezi s njezinom devetnaestom uvodnom izjavom, procjena o tome jesu li neke ugovorne odredbe nepoštene ne odnosi se, osobito, na definiciju glavnog predmeta ugovora, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.

51 Ta odredba stoga propisuje iznimku od sadržajne ocjene nepoštenih odredaba koja je predviđena u sklopu sustava zaštite potrošača uspostavljenog tom direktivom te je, kao takvu, treba usko tumačiti (vidjeti u tom smislu presudu od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo sankcije), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 30.).

52 Ugovorne odredbe koje su obuhvaćene pojmom „glavni predmet ugovora” u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 treba razumjeti kao one koje utvrđuju bitne činidbe tog ugovora i koje ga kao takve određuju. Suprotno tomu, odredbe koje su akcesornog značaja u usporedbi s onima koje definiraju samu bit ugovornog odnosa ne mogu biti obuhvaćene tim pojmom „glavni predmet ugovora” (presuda od 12. siječnja 2023., D. V. (Nagrade za rad odvjetnika – Načelo sankcije), C-395/21, EU:C:2023:14, t. 31. i navedena sudska praksa).

53 U ovom je slučaju iz spisa kojim Sud raspolaže razvidno da se ugovornom odredbom o kojoj je riječ u predmetu C-909/24 ne utvrđuju bitne činidbe ugovora, odnosno pružanje elektroničkih komunikacijskih usluga i cijena koju potrošač mora platiti kao protučinidbu za te usluge, nego se njome nastoji sankcionirati ponašanje potrošača u slučaju raskida ugovora zbog razloga koji mu se može pripisati prije isteka minimalnog ugovornog razdoblja. U tim okolnostima, podložno provjerama koje treba provesti sud koji je uputio zahtjev, ta odredba nije obuhvaćena kategorijom onih odredaba koje se odnose na pojam „glavni predmet ugovora” jer se njome nastoji sankcionirati povreda ugovorne obveze, a ne utvrditi njezin sadržaj (vidjeti u tom smislu presudu od 22. rujna 2022., Vicente (Postupak za naplatu nagrada za rad odvjetnika), C-335/21, EU:C:2022:720, t. 78. i 79.).

54 Nepoštenost navedene odredbe stoga može biti predmet ocjene s obzirom na Direktivu 93/13. U tom pogledu nije relevantna okolnost da je Sud u presudi od 22. studenoga 2018., MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942, t. 57.), kvalificirao, za potrebe Direktive o PDV-u, prethodno određeni iznos koji potrošač mora platiti gospodarskom subjektu u slučaju prijevremenog raskida ugovora o pružanju usluga kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje iz razloga koji se može pripisati tom potrošaču kao „naknadu za isporuku usluga [koja se obavlja] uz naknadu" u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) te direktive.

55 Takav zaključak potvrđuju različiti ciljevi Direktive 93/13 i Direktive o PDV-u. Naime, cilj je Direktive 93/13 zajamčiti javni interes koji predstavlja zaštita potrošača od nepoštenih odredbi u ugovorima koje sklapaju s prodavateljima robe ili pružateljima usluga (vidjeti u tom smislu presudu od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 75.), dok se Direktivom o PDV-u želi uvesti sustav PDV-a koji ne narušava uvjete tržišnog natjecanja i ne sprečava slobodno kretanje dobara i usluga (presuda od 1. kolovoza 2025., Galerie Karsten Greve, C-433/24, EU:C:2025:600, t. 35. i navedena sudska praksa).

56 Uzimajući u obzir to da, u skladu s ciljem Direktive 93/13 navedenim u prethodnoj točki, odredbe rumunjskog prava navedene u točki 41. ove presude izričito kvalificiraju kao nepoštenu svaku odredbu kojom se potrošača koji nije ispunio svoje ugovorne obveze obvezuje na plaćanje naknade u iznosu koji je nerazmjeran u odnosu na štetu koju je pretrpio prodavatelj robe ili pružatelj usluge, te odredbe u velikom dijelu ne bi imale koristan učinak kada bi se, na temelju članka 4. stavka 2. Direktive 93/13, nadležnim sudovima od samog početka uskratila mogućnost ocjene nepoštenosti ugovorne odredbe poput one o kojoj je riječ u predmetu C-909/24 (vidjeti u tom smislu presudu od 26. veljače 2015., Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, t. 60. i 61.).

57 S obzirom na prethodno navedeno, na peto pitanje valja odgovoriti tako da članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se ne protivi ocjena nepoštenosti ugovorne odredbe kojom se potrošaču – u slučaju prijevremenog raskida ugovora o pružanju usluga kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje zbog razloga koji mu se može pripisati – nalaže da dotičnom prodavatelju robe ili pružatelju usluga plati naknadu u iznosu koji odgovara preostalim mjesečnim obrocima, iako je Sud takvu naknadu za potrebe primjene Direktive o PDV-u kvalificirao kao „naknadu za isporuku usluga [koja se obavlja] uz naknadu" u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) te direktive.

Šesto i sedmo pitanje

58 Kao što je to navedeno u točki 29. ove presude, u okviru postupka suradnje između sudova država članica i Suda uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, Sud može uzeti u obzir pravila prava Unije na koja se nacionalni sud nije pozvao u svojem pitanju i čije uzimanje u obzir može učiniti suvišnim tumačenje pravila prava Unije navedenih u tekstu tog pitanja.

59 To je ovdje slučaj, s obzirom na to da uzimanje u obzir odredbe iz točke 1. podtočke (e) Priloga Direktivi 93/13, koja nije navedena u tekstu šestog pitanja, kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor koji će mu omogućiti da odluči o sporu koji se pred njim vodi, čini suvišnim tumačenje članaka 101., 105. i 107. te točke 3. podtočke (iv.) dijela A Priloga VIII. i točke 2.4. Priloga IX. Direktivi 2018/1972, navedenih u tekstu tog pitanja.

60 U tim okolnostima valja razumjeti da svojim šestim i sedmim pitanjem, koja se mogu ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavke 1. i 3. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (e) Priloga toj direktivi, tumačiti na način da omogućuje proglašenje

nepoštenom ugovorne odredbe unesene u ugovor o elektroničkim komunikacijskim uslugama sklopljen na razdoblje od najmanje 24 mjeseca, na temelju koje je, u slučaju prijevremenog raskida tog ugovora koji se može pripisati potrošaču, potrošač dužan prodavatelju robe ili pružatelju usluga isplatiti, na ime naknade, iznos dugovan za preostalo razdoblje, koji se izračunava uključujući iznos popusta odobrenih potrošaču za isporučene usluge i robu.

61 Kao što je to navedeno u točkama 37. do 41. ove presude, dok iz zajedničkog tumačenja članka 3. stavka 3. Direktive 93/13 i točke 1. podtočke (e) njezina priloga proizlazi da se ugovorna odredba kojom se potrošaču koji ne ispunjava svoje obveze nalaže da isplati naknadu nerazmjerno visokog iznosa prodavatelju robe ili pružatelju usluga nalazi na indikativnom i netaksativnom popisu odredbi koje se mogu smatrati nepoštenima, s druge strane, članak 4. stavak 4. Zakona br. 193/2000 i stavak 1. točka (i) Priloga tom zakonu nalaže, kako bi se potrošačima pružila viša razina zaštite, da se takva odredba kvalificira kao nepoštena a da se pritom ne zahtijeva dodatno ispitivanje koje se provodi u skladu s kriterijima navedenima u članku 3. stavku 1. te direktive.

62 Stoga je, kao što to izričito navodi sud koji je uputio zahtjev, u skladu s tim pravilom potrebno ocijeniti nepoštenost ugovorne odredbe o kojoj je riječ u predmetu C-909/24, i to pod uvjetima navedenima u točki 42. ove presude.

63 S obzirom na prethodno navedeno, na šesto i sedmo pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavke 1. i 3. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (e) Priloga toj direktivi, treba tumačiti na način da omogućuje proglašenje nepoštenom ugovorne odredbe unesene u ugovor o elektroničkim komunikacijskim uslugama sklopljen na razdoblje od najmanje 24 mjeseca, u skladu s kojom je, u slučaju prijevremenog raskida tog ugovora koji se može pripisati potrošaču, potrošač dužan prodavatelju robe ili pružatelju usluga isplatiti, na ime naknade, iznos koji se duguje za preostalo ugovorno razdoblje, a koji se izračunava uključujući iznos popusta odobrenih potrošaču za isporučene usluge i robu.

Troškovi

64 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

1. Članak 3. stavak 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima i točku 1. podtočku (e) Priloga toj direktivi, u vezi s člankom 1. stavkom 1., člankom 2. točkama (b) i (c), člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. navedene direktive,

treba tumačiti na način da:

– **je obuhvaćena područjem primjene navedene direktive i može se proglasiti nepoštenom odredba ugovora o pružanju elektroničkih komunikacijskih usluga sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača kojom se potrošaču određuju kazne zbog kašnjenja u plaćanju u određenom iznosu, čak i ako se nacionalnim propisom koji se primjenjuje na taj sektor djelatnosti, za razliku od**

nacionalnog propisa kojim se uređuju drugi sektori gospodarske djelatnosti, ne predviđa nikakvo ograničenje u pogledu iznosa tih kazni;

– **kada nacionalno pravo izričito kvalificira kao nepoštenu ugovornu odredbu čiji je predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade, mogu se proglasiti nepoštenima – a da se pritom ne provede dodatno ispitivanje u skladu s kriterijima iz članka 3. stavka 1. Direktive 93/13 – odredbe koje su materijalno jednakovrijedne, osobito s obzirom na učinke koje proizvode, odredbi predviđenoj nacionalnim pravom, što treba utvrditi tijekom kontradiktorne rasprave između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, u obliku koji je u tu svrhu predviđen nacionalnim postupovnim pravilima;**

– **nacionalni sud mora izuzeti iz primjene takve odredbe a da pritom ne može smanjiti iznos kazni zbog kašnjenja u plaćanju koji je njima predviđen.**

2. **Članak 4. stavak 2. Direktive 93/13**

treba tumačiti na način da mu se:

ne protivi ocjena nepoštenosti ugovorne odredbe kojom se potrošaču, u slučaju prijevremenog raskida ugovora o pružanju usluga kojim se predviđa minimalno ugovorno razdoblje zbog razloga koji mu se može pripisati, nalaže da dotičnom prodavatelju robe ili pružatelju usluga isplati naknadu u iznosu koji odgovara preostalim mjesečnim obrocima, iako je Sud takvu naknadu za potrebe primjene Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost kvalificirao kao „naknadu za isporuku usluga [koja se obavlja] uz naknadu” u smislu članka 2. stavka 1. točke (c) potonje direktive.

3. **Članak 3. stavke 1. i 3. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (e) Priloga toj direktivi,**

treba tumačiti na način da:

omogućuje proglašenje nepoštenom ugovorne odredbe unesene u ugovor o elektroničkim komunikacijskim uslugama sklopljen na razdoblje od najmanje 24 mjeseca, u skladu s kojom je, u slučaju prijevremenog raskida tog ugovora koji se može pripisati potrošaču, potrošač dužan prodavatelju robe ili pružatelju usluga isplatiti, na ime naknade, iznos koji se duguje za preostalo ugovorno razdoblje, a koji se izračunava uključujući iznos popusta odobrenih potrošaču za isporučene usluge i robu.

Potpisi